

ÚSTUPOVÝ BOJ DIVISE A PROVEDENÍ ODCHODU

Plukovník Břetislav Křivský a plukovník Štefan Feja

V druhé světové válce je vzhledem k mohutnějším útočným prostředkům zřejmý značný růst rozmachu prováděných operací. Při provádění směšných a širokých manévru za použití nejnovější techniky se daleko častěji vytvářely na obou stranách podmínky pro obklíčení vojsk nepřítele, což si mnohdy vynutilo provádět odchod jak na stupni taktickém, tak i operačním a vedení ústupového boje a operace s cílem vyvedení vojsk zpod úderu nepřítele.

Soudobý boj za použití zbraní hromadného ničení a nejmodernější bojové a dopravní techniky, zvláště v prvopočátečním období války, umožňuje další zvýšení manévrovosti prováděných operací. Vysoké tempo, časté a nenadálé změny na bojišti, vyvolané údery zbraněmi hromadného ničení, budou si ještě více než dříve vynucovat vyvádění vojsk zpod úderu nepřítele na jakémkoli stupni. Provádění odchodu a vedení ústupového boje a operace bude častým zjevem na bojišti, neboť ta strana, která tuto formu manévru a způsob vedení boje bude ovládat, bude mít možnost soustřeďovat síly a prostředky na směrech a v prostorech, které jsou pro vedení boje a operace rozhodující.

Otázky organizace a způsobu provádění odchodu, jakož i ústupového boje na stupni divise nebyly dosud v plné míře teoreticky rozpracovány a ani prakticky při cvičení vyzkoušeny.

Stejně tak pojem „odchod“ a „ústup“ je chybně chápán a projevuje se snaha termínu ústup v taktickém měřítku neužívat, neboť tento termín předpis Oper-I-1 nezná. Cílem článku je proto osvětlit některé zásady organizování a způsobu provádění ústupového boje divisi a jejího odchodu. Vycházíme ze správného názoru uvedeného v článku podplukovníka Chládky: „K otázce ústupu“ (Vojenská mysl čís. 5/1957):

- odchod je manévr používán nejčastěji při ústupu jakožto prostředek k úspěšnému vedení této bojové činnosti. Odchod se provádí vždy záměrně,
- ústup je druh bojové činnosti vojsk používán proti nepříteli, který je ve velké převaze s cílem uchránit živou sílu a bojovou techniku před zničením a vytvořit výhodnější podmínky pro boj s útočníkem v hloubce obrany. Tato bojová činnost může být záměrná, zpravidla však bývá vynucena činností nepřítele.

Zásady provedení odchodu a vedení ústupového boje na stupni divise

Odchod je manévr provedený z fronty do týlu s cílem vyvést vojska z hrozícího obklíčení a zničení nepřítelem nebo z hrozícího jeho masového úderu zbraněmi hromadného ničení. Účelem je oklamat nepřítele, přinutit ho k provedení úderu do prázdna a vyvést vojska na výhodnou obrannou čáru v hloubce naší obrany.

K zabezpečení provedení odchodu divise je nutná bojová činnost ve formě ústupu prováděna ať už vlastními krycími jednotkami a zadním vojem divise nebo zadním vojem zvlášť pro ten účel vyčleněným armádou.

Tak na příklad:

- divise jako zadní voj armády v boji s nepřítelem, který je ve značné převaze, vede ústupový boj. Při tom její útvary postupně provádějí manévry odchodu za tím účelem, aby zaujaly novou obrannou čáru v hloubce. Tedy odchodu se při tomto ústupovém boji divise používá k tomu, aby bylo postupně umožněno jednotkám a útvarům divise vést ústupový boj na postupných obranných čarách;
- divise hlavními silami uskutečňuje odchod na zvolenou čáru v hloubce. K zabezpečení tohoto manévru — odchodu — vyčleňuje si ke krytí odchodu zadní voj (odřad), který vede s nepřítelem ústupový boj, aby byl získán čas k odchodu divise.

Odchod divise může být proveden jen podle rozhodnutí staršího náčelníka podle celkového zámyslu vedení obranné operace, aby jeho samovolným provedením divisi nevznikla obtížná situace na jiných úsecích fronty. Odchod divise nemusí být vyvolán jenom její obtížnou a pro obranu nevýhodnou situací, nýbrž může být proveden záměrně podle předem připraveného plánu v zájmu perspektivního vývoje obranné operace v pásmu činnosti celé armády nebo frontu.

Ústup zpravidla byl a téměř vždy bude prováděn pod tlakem nepřítele majícího převahu v silách i prostředcích. Vyplývá to z jeho snahy neztratit dotyk s obráncem, zamezit mu provedení plynulého odchodu, přetnout mu cesty odchodu a konečně jej obklíčit a zničit.

Ústupový boj k uskutečnění odchodu hlavních sil musí být prováděn v těsné taktické součinnosti s oběma sousedy, aby nedošlo ke vzájemnému odkrývání boků, pokud tuto možnost nevyklučuje neschůdný terén.

Rozhodnutí pro ústup nutno učinit po důkladném rozboru situace vzniklé na frontě. Vůdčí myšlenkou pro rozhodnutí bude:

- i za cenu dočasné ztráty terénu vytvořit pro vlastní vojska výhodnější podmínky pro další boj,
 - postupně vyčerpávat a způsobit nepříteli ztráty a připravit výhodné podmínky pro staršího náčelníka k provedení odvetných protiopatření.
- K ústupu nutno se rozhodnout až v krajním případě, protože je to složitý manévry a má řadu záporných stránek:
- je náročnou zkouškou politickomorálního stavu vojsk; ztráta terénu, i když je dočasná, zvláště na území vlastního státu může mít někdy záporný vliv na morálku vojsk a zápolí,
 - se ztrátou území jsou spojeny i značné materiální škody. Prakticky nikdy nebude možno odsunout všechny hodnoty a neodsunuté bude nutno zničit,
 - při ústupu do větší hloubky je nutno provést i odsun obyvatelstva, průmyslu a zásob. To vyžaduje vyčlenění značného počtu dopravních prostředků, čímž se oslabí prostředky k vedení boje a prováděním odsunu se sníží manévrovací schopnost vlastních vojsk.

V závěru nutno zdůraznit, že ústup vojsk není útěk, nýbrž normální druh bojové činnosti, to jest organizovaný boj s nepřítelem za pohybu z fronty do týlu, kterým si velitel zabezpečuje volnost manévru a uplatnění své vůle na bojišti i za cenu dočasné ztráty terénu pro vyvedení a uchránění hlavních sil z hrožícího obklíčení a zničení nepřítelem.

Podmínky, za kterých dochází k ústupu

K ústupu může dojít téměř ve všech druzích boje. V obranném boji a operaci dochází k tomuto druhu bojové činnosti nejčastěji. Soudobý průlom fronty z operačního hlediska provádí útočník velkou převahou sil a prostředků, hlavně soustředěným použitím zbraní hromadného ničení nejméně na dvou směrech a do značné hloubky. I když zbraně hromadného ničení dávají obránci možnost dosáhnout značných výsledků atomovou protipřípravou a provedení protiztečí a protiúderů za podpory atomových úderů, přesto však nutno počítat s převahou útočníka. Při úspěchu nepřítele po hlubokém průlomu obrany se vytvářejí odkryté boky vlastních vojsk, umožňujících manévr do boku a týlu obranné sestavy obránce k obklíčení a zničení bránících se vojsk. V této situaci, kdy odolnost obrany je narušena a není dostatek sil k odvetné činnosti, vyvstává nutnost odpoutat se a odvést vojska na výhodnou čáru v hloubce, aby byla organizována nová obrana.

V obraně může dojít k ústupu i po nezdařeném protiúderu nebo protizteči, kdy svazky (útvary) provádějící protiúder (protizteč) byly obchváceny na obou bocích.

Pro ústup divise možno uvést tyto typické příklady:

1. Při vedení obranného boje proti větším silám nepřítele v prvním pásmu obrany, není-li na toto pásmo položeno úsilí obrany.

V této situaci není úkolem divise útočícího nepřítele zastavit, nýbrž uchránit hlavní síly od atomových úderů a donutit nepřítele projevit svůj zámysl a směr hlavního úderu. Divise po zásahu zbraní hromadného ničení nepřítele zpravidla nebude schopna vlastními silami zastavit jeho postup a protiztečemi jej zničit. V této situaci bude výhodné provést ústup divise s cílem

- uchránit vlastní vojska před zničením a ústupovým bojem provést odchod z předního postavení obranného pásma na postavení druhých sledů staršího náčelníka s úkolem zesílit obranu na tomto postavení, a vytvořit tak podmínky pro zastavení nepřítele,
- aktivní činností vyčerpat útočící jednotky nepřítele a způsobit jim ztráty,
- získat čas k přísunu potřebných sil k provedení protiúderu velitelem armády nebo k organizování obrany v hloubce.

2. Je-li divise určena jako zadní voj armády kryt odchod hlavních sil armády s cílem zkrátit frontu na výhodné obranné čáře nebo je přesunout na jiný důležitější směr.

V hlavních rysech bude mít činnost divise ráz ústupového boje v zabezpečovacím pásmu. Úkolem divise bude způsobit útočícím vojskům nepřítele značné ztráty, znemožnit nepřátelskému průzkumu proniknout do týlu na odchodové cesty vlastních vojsk, zastavovat útočící jednotky nepřítele a přinutit je k rozvratu. Vedením ústupového boje na jednotlivých obranných čarách v hloubce získat čas ke krytí odchodu hlavních sil armády do zaujetí jimi obranného pásma v týlu nebo k jejich soustředění k provedení protiúderu.

Průběh ústupového boje divise bude se skládat z řady obranných bojů v celém pásmu činnosti divise, často značně širokém, v přesně stanoveném čase a na předem připravovaných obranných čarách. Útvary divise budou úporně bránit zaujatá postavení s důrazem zabránit nepříteli prolomit tato postavení z chodu.

Divise může být k plnění tohoto úkolu rozdělena na 2 až 3 části. Část sil bude určena k obraně jednoho nebo dvou ohrožených křídel, část sil bude vést ústupový boj čelně a část sil po provedení odchodu bude zaujímat další obrannou čáru v hloubce pro krytí ústupu jednotek prvního sledu.

Mnohdy bude výhodné provést druhým sledem divise protizteč s omezeným cílem, aby bylo umožněno odpoutání hlavních sil divise. Po jejím provedení přejímá druhý sled úkol vést ústupový boj s cílem krytí odchodu hlavních sil divise.

3. Dalším případem v obraně bude ústup provedený za situace, kdy se divise sice úspěšně brání, ale nepříteli se podařilo u jednoho nebo u obou sousedů prolomit obranu, rozvíjí rychle úspěch do hloubky s použitím většího počtu atomových úderů a provést protizteč nebo protiúder ve prospěch prvosledových divisí armády není účelné.

Velitel armády v této situaci může se rozhodnout vyvést divisi do hloubky k zaujetí obrany ve výhodnějším terénu. V tomto případě bude divise provádět odchod hlavními silami a jen část sil ponechá ke krytí odchodu a k vedení ústupového boje.

Z toho důvodu, že dva poslední případy budou nejčastější, budou dále rozebrány zásady, organizace a způsob provedení odchodu v uvedených situacích.

Způsob provádění ústupu a úloha divise v tomto druhu bojové činnosti

Způsob provedení ústupu bude v každém případě odpovídat dané situaci a cíli, jehož se má tímto bojem dosáhnout.

Nejčastějším manévrem uskutečňovaným během ústupu bude

- postupný odchod s ústupovým bojem zadního voje od jedné čáry k další,
- rychlý odchod vojsk do zamýšlené hloubky, aniž se hlavní síly zdržují bojem na mezilehlých čarách,
- kombinace obou předcházejících způsobů odchodu, kdy na příklad divise z počátku provádí rychlý odchod na určenou připravenou čáru, kde zaujímá obranu, a v další plní úkol zadního voje armády.

Všechny uvedené případy mohou být provedeny buď bojem všech svazků (útvárů), které jsou v dotyku s nepřítelem, anebo způsobem vydělení svazku (útváru), který odchod vyváděných vojsk kryje na předem zvolených ústupových čarách. Způsob, kdy odpoutáme většinu sil z dotyku s protivníkem a úlohu krytí odchodu provádí určený svazek (útvár), je daleko výhodnější, neboť dává možnost použít vyvedených svazků (útvárů) k budování a organizaci obrany na dalším, výhodném pásmu obrany.

Postupný odchod od jedné čáry k druhé může být proveden:

- jsou-li hlavní síly poutány bojem s aktivním nepřítelem a nemohou být najednou vyvedeny z boje,
- je-li nutno zdržet nepřítele a získat čas k přípravě protimanévru nebo k vyklizení opuštěného prostoru a k organizaci obrany v hloubce.

Rychlý odchod se potom uskutečňuje:

- nejsou-li hlavní síly poutány vážným bojem s nepřítelem,
- může-li být příprava protimanévru uskutečněna v krátké době,
- je-li v hloubce výhodná přírodní nebo připravená obranná čára a skýtá-li odchod na ní skutečně významné výhody pro další bojovou činnost.

Mechanisovaná a motorisovaná střelecká divise vzhledem ke své pohyblivosti a vybavení moderní technikou, zvláště tanky, je nejzpůsobilější plnit úspěšně úkoly

- jako zadní voj armády,
- provádět ústup v součinnosti s jinou divisí (nebo divisemi) armády buď bojem na mezilehlých obranných čarách nebo vyvedením svých hlavních sil pod ochranou zadního voje,
- provádět ústup na samostatném směru.

Odpoutání od nepřítele k uskutečnění odchodu se nejčastěji provádí po krátkých protiztečích prováděných na široké frontě pod ochranou dělostřelectva, letectva a dýmu s provedením atomových úderů na nejsilnější úderná uskupení nepřítele. Jindy bude výhodné provést překvapivý soustředěný úder tanků za podpory hromadné palby dělostřelectva a letectva na nejdůležitější uskupení nepřítele v dotyku s atomovými údery na jeho druhé sledy a tankové zálohy.

Bojová sestava divise pro ústup

Sestava motorisované střelecké divise pro ústup musí odpovídat zámyslu vedení ústupového boje a provedení plánovaného odchodu a musí zabezpečovat možnosti:

- provést organisované odpoutání hlavních sil od nepřítele a odvést je na stanovenou čáru v plné bojové pohotovosti k plnění budoucího úkolu,
- rychle rozvinout hlavní síly divise do bojové sestavy, pronikl-li nepřítel čelně do boku, s cílem zastavit jej a získat čas.
- organisovat bojové zabezpečení, zvláště proti zbraním hromadného ničení,
- šetřit síly týlových zařízení a provedení odsunu materiálu.

Sestava divise bude závislá na tom, jaké místo a úlohu zaujímá divise při ústupu v sestavě armády, zda jde o ústup předem plánovaný nebo vynucený a zda ve prospěch vedení jejího ústupového boje bude použito zbraní hromadného ničení.

Provádí-li divise odchod v hlavních silách armády, který je zabezpečován zadním vojem armády, bude její sestava odpovídat normální pochodové sestavě se silnou zadní pochodovou záštitou. Plní-li divise úkol zadního voje armády, bude její bojová sestava k vedení ústupového boje zpravidla učleněna do dvou sledů, z dělostřeleckých skupin a ze záloh, zvláště protitankových, tankových a ženijních. V tomto případě bude možno počítat i s provedením úderů zbraněmi hromadného ničení na podporu ústupového boje divise, zvláště k odpoutání od nepřítele a při provádění protiztečí.

Při vynuceném ústupu a hlavně, uskutečňuje-li se odchod do značné hloubky, může se sestava divise k vedení ústupového boje skládat

- z krycích jednotek,
- ze zadního voje a bočních odřadů,
- z hlavních sil divise,
- ze záloh.

Způsob boje krycích jednotek

a) Úkol krycích jednotek

K zabezpečení vyjití z boje a k provedení organisovaného ústupu vyčleňují velitelé odcházejících jednotek a útvarů krycí jednotky. Vyčleněné krycí jednotky zaujímají určená postavení za čarou dotyku, umožňují odpoutání vojsk v dotyku s nepřítelem. Po odpoutání hlavních sil zdržují zahájení pronásledování nepřítele a vytvářejí podmínky pro jejich organisovaný odchod.

Úkol krycích jednotek musí být nejen prostorově, ale i časově přesně vymezen tak, aby hlavní síly odcházejících jednotek a útvarů měly dostatek času zformovat se do pochodových proudů a odejít na další obrannou čáru. Krycí jednotky zpravidla ustupují jen pod přímou hrozbou obklíčení, a to na rozkaz anebo povolení staršího náčelníka.

b) Síla a složení krycích jednotek

Do krycích jednotek nutno vyčleňovat tak silné jednotky, aby byly schopny nejen zdržet první nápor nepřítele, ale i udržet zaujaté obranné postavení do té doby, dokud hlavní síly divise nepřekročí obrannou čáru zaujatou zadním vojem.

Síla a složení krycích jednotek při odchodu divise závisí

- na síle a časovém úkolu zadních vojs a na době potřebné k odpoutání hlavních sil,
- na vzdálenosti čáry zaujaté zadními voji od čáry dotyku s nepřítelem,
- na síle nepřítele a na jeho pravděpodobné činnosti,
- na terénu, povětrnostních a denních podmínkách,
- na použití zbraní hromadného ničení ve prospěch ústupového boje krycích jednotek.

U motorisované střelecké a mechanisované divise postačí vyčlenit do krycích jednotek motorisovanou střeleckou rotu od každého praporu prvního sledu pluku zesílenou protitankovými prostředky, minomety, lehkými ohňomety a zatarasovacími prostředky umístěnými přímo v obrněných transportérech rot. U střelecké divise pak je třeba vyčlenit od každého praporu prvního sledu pluku do střelecké roty zesílené četou tanků, baterií protitankových děl, ženijním družstvem a družstvem lehkých pěchotních ohňometů. Bude-li v pásmu odchodu divise útočit nepřátelská obrněná divise, je výhodné do krycích jednotek vyčlenit tankové jednotky zesílené protitankovými prostředky, ženijními jednotkami se zatarasovacími prostředky a ohňomety.

Zesílení krycích jednotek musí také odpovídat požadavku, aby mohly demonstrovat stejnou bojovou činnost, jaká na frontě byla před odchodem hlavních sil.

Obranné rajóny krycích jednotek jsou zpravidla širší nežli normy platné pro normální obranu.

c) Způsob vedení ústupového boje krycími jednotkami

Odpoutání jednotek v dotyku s nepřítelem musí být provedeno překvapivě, nejlépe v noci, za snížené viditelnosti s plným využitím výhod terénu, za použití dýmu a demonstrační činnosti na široké frontě. Nejvýhodnější se jeví doba, kdy nepřítel přeskupuje své síly k vytvoření úderných uskupení, v době, kdy přemísťuje palebná postavení dělostřelectva nebo přisunuje zálohy.

Zvláště při ústupu v noci nabývají významu krátké a rozhodné protizteče i malých jednotek, jako jsou družstvo a četa. Značných úspěchů je dosahováno soustředěnými údery pěchoty a tanků na pronikajícího nepřítele.

Svou rozhodnou a aktivní činností a nenadálým zahájením palby je třeba dosáhnout desorientace u útočníka a přehodnocení krycích jednotek nepřítelem, což jej obvykle donutí rozvinout většinu sil. Přestávky, kdy nepřítel organisuje zteč, využívají krycí jednotky k odpoutání od nepřítele a k zaujetí další obranné čáry. Tím se dosáhne postupného vyčerpávání nepřítele, který ztrácí čas, tak rozhodující při pronásledování.

Krycí jednotky ustupují na rozkaz velitele pluku po souhlasu velitele divise. Ústup nesmí být časově proveden dříve, dokud nebylo získáno dostatek času k vyvedení praporů prvního sledu a dokud zadní voj divise není připraven k obraně, po případě k odražení pronikajících tanků nepřítele. Krycí jednotky musí před odchodem zatarasit a zničit předem k ničení připravené komunikační objekty.

Krycí jednotky odcházejí pod ochranou zadního voje a připojují se na zad hlavních sil k svým útvarům.

Zároveň s odchodem krycích jednotek ponechávají se v týlu nepřítele průzkumné skupiny s úkolem zjišťovat sestavu nepřítele a odhalovat jeho zámysl. Tímto průzkumným úkolem je pověřen i zadní voj.

Složení a úkoly zadního voje a bočních odřadů

Odchod hlavních sil divise se provádí pod ochranou zadních vojů, jejichž složení je určováno velitelem divise se zřetelem k situaci. U motorisované střelecké (mechanisované) divise se obvykle vyčleňuje jako zadní voj motorisovaný střelecký (mechanisovaný) pluk druhého sledu divise zesílený dělostřelectvem, ženijními a ohňometnými jednotkami, zápalnými a zadýmovacími prostředky. V některých případech bude výhodné do zadního voje vyčlenit tankový pluk zesílený střeleckými jednotkami. Vyčleňuje-li armáda společný zadní voj, např. motorisovanou střeleckou nebo mechanisovanou divisi, ostatní odcházející divise své zadní voje nevyčleňují, nýbrž chrání se zadními odřady a záštitami.

Hlavním úkolem zadního voje je zabezpečit nerušený odchod hlavních sil divise. Za tím účelem zaujímá zadní voj divise zpravidla první obrannou čáru v takové hloubce, z které by mohl podporovat ústupový boj a odpoutání krycích jednotek a zabezpečovat odchod hlavních sil divise. Nejvýhodnější jeví se obranné postavení probíhající na předním okraji připravených obranných rajónů praporů pluku druhého sledu divise. To nutí nepřítele po zdolání odporů krycích jednotek měnit svá palebná postavení, zvláště minometů, a znovu organisovat zteč postavení bráněného zadním

vojem divise. Kromě úporné obrany může provádět krátké protizteče za podpory tanků a dělostřelectva vyčleněného na jeho podporu. Při těsném dotyku s nepřítelem odchází zadní voj se souhlasem velitele divise postupně z jedné obranné čáry na druhou. Přitom používá v pásmu odchodu zátarasů a ničí určené komunikační objekty podle časového plánu. K vedení ústupového boje stanoví velitel divise zadnímu voji základní obranné čáry, které zadní voj postupně brání, odváděje své jednotky po sledech vzájemným překračováním. Kromě těchto základních čar může si velitel zadního voje zvolit ještě mezilehlé obranné čáry, na kterých organisuje léčky a buduje zátarasy. Tyto základní i mezilehlé obranné čáry musí vyhovovat následujícím požadavkům:

- využívat maximálně přirozených obranných vlastností terénu,
- maximálně umožňovat délku přímého výstřelu pro tanky a protitankové zbraně,
- poskytovat přirozené maskování bojové sestavy zadního voje a skryté ústupové cesty,
- dát možnost křídla a styky jednotek zadního voje opřít o netankové směry,
- omezovat manévr nepřítele do boku a týlu zadního voje a na cesty odchodu divise,
- umožňovat skrytý manévr záloh k provedení protiztečí,
- poskytovat převahu pozemního pozorování nad nepřítelem.

Vzhledem k dostřelu organického dělostřelectva americké divise je možné základní obranné čáry pro divisi, je-li zadním vojem armády, určovat na vzdálenost 8 až 10 km. Mezilehlé čáry je výhodné volit na vzdálenost 3 až 4 km tak, aby nepřítel musel měnit palebná postavení svých minometů. Ústupový boj zadního voje na každé obranné čáře musí být časově naplánován vzhledem na celkový manévr divise při odchodu a na dobu potřebnou k vyvedení hlavních sil divise a k jejich přesunu do určeného prostoru další činnosti.

Boj zadního voje divise zpravidla podporuje protitanková záloha a pohyblivý odřad zatarasovací divise. Podřizují se veliteli zadního voje k přehrazení ohrožených směrů nebo k ochraně boků. Zadní voj divise může mít přiděleny 1 až 2 oddíly dělostřelectva. Kromě toho bude jeho ústupový boj podporován i značnou částí dělostřelectva odcházejícího v sestavě hlavních sil divise, jakož i částí sil armádní dělostřelecké skupiny a vydělenými vzlety letectva všech druhů.

K zajištění plynulého a nerušeného odchodu a k zamezení překvapivého úderu nepřítele do boku a týlu odcházejících hlavních sil je třeba vyčleňovat boční odřady v síle roty zesílené četou tanků a ženijní četou s dostatečným množstvím zatarasovacích prostředků. Tyto boční odřady v těsné součinnosti se zadními voji a bočními odřady sousedů přehrazují zpravidla komunikace vedoucí od nepřítele do vlastní hloubky. Přehrazení těchto směrů bočními odřady může být buď jen připraveno a zaujato podle vývoje situace nebo provedeno zároveň se zaujetím obrany zadními voji. V každém případě je však třeba přehradit směry vedoucí do boku a týlu všemi způsoby zátarasů předem. Činnost bočních odřadů je možno charakterisovat jako činnost jednotek organisujících léčku. Boční odřady nechávají nepřítele co nejvíce přiblížit se k zátarasům, aby vhodně umístěnými zbraněmi byly schopny překvapivě zahájit palbu do boku a do zad pronikajícího

nepřítele. Vyvolaného zmatku v řadách nepřítele a po provedení krátkých protiztečí využívají k odpoutání a k rychlému přesunu do dalšího jim určeného prostoru.

Způsob provedení odchodu hlavních sil divise

Odchod hlavních sil divise se zahajuje podle předem stanoveného časového plánu na rozkaz velitele divise se souhlasem velitele armády. Před zahájením odchodu hlavních sil divise je však třeba odsunout raněné a evakuovat nepotřebný materiál. Kromě toho je třeba do nového prostoru předem odeslat týlové útvary a zařízení divise a pluků. Pro potřebu jak krycích jednotek, tak i zadních vojů ponechávají se jen nezbytné vozy se střelivem, pohonnými hmotami a prostředky k odsunu raněných. Nejdříve se vyvádějí prapory prvosledových pluků, které se odpoutávají od nepřítele pod ochranou krycích jednotek. Krycí jednotky vyvíjejí zesílenou činnost, aby tím utajily započatý odchod hlavních sil pluků prvního sledu. Dělostřelectvo vyčleněné na podporu krycích jednotek provádí normální činnost. Prapory odcházejí v četových proudech do určeného shromaždiště, které se volí za obranným postavením zadního voje divise. Ze shromaždiště odcházejí již v praporech (plukovních) proudech po stanovených komunikacích do nového prostoru soustředění nebo k zaujetí obrany v hloubce.

Prapory druhého sledu pluku se odpoutávají za prvosledovými prapory společně se zbytky týlových zařízení pluků prvního sledu.

Hlavní síly při organizaci odchodu je třeba rozmísťovat tak, aby byly co nejméně zranitelné z hlediska použití atomových úderů nepřítelem, avšak poblíž komunikací k jejich rychlému vyvedení v nejkratší době na osy odchodu.

Pro případ rozvinutí hlavních sil k boji naznačuje velitel divise jednu nebo několik čar, které mají být za přirozenými protitankovými překážkami před frontou a na bocích, které mají mít daleký výhled a výstřel a skryté cesty odchodu. Na těchto čarách se mohou hlavní síly rozvinout k boji, je-li nutno zdržet nepřítele, získat čas k přípravě odvetného manévru a k organizaci obrany v týlu nebo nutí-li k tomu situace na frontě sousedů. Na těchto čarách hlavní síly člení při rozvíjení k boji svou bojovou sestavu na základě všeobecných zásad organizace obrany s důrazem na terén dostupný tankům a přehrazování komunikací.

Ráz a trvání boje hlavních sil závisí na situaci a cíli, jehož se velitel divise snaží na této čáře bojem dosáhnout. Rozvinutí hlavních sil může být uskutečněno i k provedení protizteče, zvláště tehdy, je-li třeba zastavit rychlé pronikání pronásledujícího nepřítele.

Při těsném dotyku s nepřítelem předchází před odchodem hlavních sil vyjití z boje a odpoutání divise. Vyjití z boje je výhodné provádět s překvapením, v noci nebo za špatných podmínek pozorovacích ať už přirozených nebo uměle vytvořených, zvláště v přehledném terénu. Vyjití hlavních sil divise se provádí pod ochranou krycích jednotek, jejichž úkoly a činnost byla již rozebrána.

K plynulému odchodu hlavních sil je třeba vytvářet na každou osu odchodu odřad k zabezpečení pohybu, který musí mít dostatečně časově velký předstih před čely odcházejících hlavních sil. Úkolem odřadu k zabezpečení pohybu je průzkum s vytyčením os odchodu, úprava a deaktivace komunikací, odstranění překážek a příprava případných objížděk.

Vzhledem na skutečnost, že nepřítel bude k zamezení odchodu používat taktických výsadek a diversních skupin, je třeba na každé ose odchodu hlavních sil divise vytvářet i předsunuté odřady. Úkolem předsunutých odřadů bude nejen likvidace nepřátelských výsadek a diversních skupin, ale i obrana důležitých komunikačních uzlů, soutěsek a přechodů přes vodní toky před případným napadením nepřátelskými výsadyky shozenými do našeho týlu během odchodu hlavních sil divise. Kromě toho bude třeba, aby velitel divise měl připraveny další síly a prostředky k vytvoření dalšího předsunutého odřadu.

To umožní veliteli divise provádět jejich případné vzájemné překračování nebo vyslat nový předsunutý odřad, jestliže se některý z původních předsunutých odřadů pustil do boje s nepřátelskými výsadyky.

Organisace ústupu divise

K organisovanému provedení ústupového boje a odchodu divise musí velitel a jeho štáb provést tato opatření:

- stanovit zámysl a časový plán ústupového boje a odchodu divise odpovídající celkovému zámyslu vedení obranné operace armády,
- zvolit výhodnou a pro nepřítele nepředvídanou dobu vyjití z boje,
- vydat přípravná nařízení podřízeným útvarům, posilovým prostředkům a týlu divise pro ústup a zajištění odchodu hlavních sil,
- stanovit sílu, složení, úkoly a činnost krycích jednotek, zadních vojů, bočních odřadů, předsunutých odřadů a odřadů k zabezpečení pohybu,
- organisovat sestavu hlavních sil divise a určit osy odchodu,
- určit pořadí odpoutání z boje a ústupu jednotek a útvarů divise,
- stanovit sílu a složení protitankových a tankových záloh a pohyblivých odřadů zatarasovacích, jejich čáry rozvinutí a jejich manévry během vedení ústupového boje jak ve prospěch zadních vojů, tak i ve prospěch bočních odřadů,
- zesílit provádění průzkumu na nejnebezpečnějších směrech a organisovat a stanovit úkoly průzkumným skupinám, které budou ponechány v týlu nepřítele,
- provést průzkum a úpravu výhodných obranných čar, na nichž bude postupně útočící nepřítel zdržován,
- provést průzkum palebných postavení dělostřelectva pro jeho manévry během odchodu,
- vyčlenit zálohy a jednotky k provádění protiztečí,
- zabezpečit důležité objekty na osách odchodu proti jejich obsazení nepřátelskými výsadyky, které pronikly nebo mohou proniknout do týlu v pásmu odchodu,
- uvolnit cesty odchodu, provést jejich průzkum a přípravu k jejich zatarasení a ničení, stanovit oprávněnost vydání rozkazů k jejich ničení,
- organisovat a provést odsun týlových útvarů a zařízení a odsun nebo zničení nepotřebného materiálu a odsun raněných,
- vydat nařízení pro ústupový boj a odchod divise a stanovit úkoly pro činnost divise v novém prostoru,
- provést organisaci součinnosti, zvláště pro odpoutání od nepřítele a pro boj krycích jednotek, zadních vojů a bočních odřadů,
- organisovat ve zvýšené míře bojové zabezpečení, zvláště ochranu proti zbráním hromadného ničení,

- zabezpečit pořádkovou službu na osách odchodu,
- provést přípravy k velení a řízení boje, zvláště krycích jednotek, zadních vojáků a bočních odřadů,
- sledovat a regulovat odchod divise a provádění ústupového boje zadním vojem se zvláštním zřetelem na dodržení časového plánu vedení ústupového boje a na vývoj situace na bocích a křídlech u sousedních svazků,
- organisovat odstranění následků po atomovém napadení nepřítelem,
- organisovat likvidaci nepřátelských vzdušných výsadků shozených do týlu v pásmu odchodu,
- provádět předvídané přeskupení sil a prostředků k plnění budoucího úkolu,
- sledovat plnění plánu zatarasování, hlavně ničení mostů, cest a důležitých objektů.

Součinnost pro vyjití z boje a pro provedení odchodu se organisuje podle čar a přibližně podle časového plánu. Musí být organisována uvnitř divise a se sousedy v těchto možných údobích:

- do odpoutání prvosledových jednotek,
- do překročení hlavních sil postavení, které je bráněno zadním vojem divise,
- pro obranu základních čar a při ústupu z nich,
- pro plnění nového úkolu hlavními silami divise.

Pro velení vojskům během vyjití z boje a za odchodu má značný význam důkladný, ale jednoduchý systém signálů. Tabulka signálů musí obsahovat základní momenty bojové činnosti se zřetelem na časové plnění odchodu a na činnost na jednotlivých obranných čarách. Zpravidla je třeba stanovit signály

- pro zahájení odchodu,
- pro činnost krycích jednotek, zadních vojáků a bočních odřadů, jakož i pro činnost všech druhů záloh divise,
- pro součinnost s letectvem, zvláště vzhledem na podporu boje zadních vojáků divise a z hlediska průzkumu,
- pro dosažení jednotlivých obranných a regulačních čar.

Velení vojskům se uskutečňuje z pohyblivého velitelsko-pozorovacího stanoviště, které se přesunuje na zadu hlavních sil divise. Pro řízení ústupového boje zadními voji (bočními i odřady) uskutečňuje velitel divise výjezdy na velitelsko-pozorovací stanoviště velitele zadního voje (bočního odřadu). Rozkazy vydané velitelem divise během výjezdu zabezpečuje jeho štáb pomocí rádiové stanice zapojené do sítě osobní rádiové stanice velitele divise. Tím je stále informován o vydaných rozkazech a může jejich plnění zabezpečovat, aniž čeká na informace velitele divise po jeho návratu na velitelsko-pozorovací stanoviště. Odchod hlavních sil bude zpravidla řídit náčelník štábu divise s potřebným počtem důstojníků ze štábu divise. Řízení ústupového boje si zpravidla ponechá velitel divise ve svých rukou.

Za soudobého vedení boje bude mít velitel divise velmi krátkou dobu k organisování odchodu a k vedení ústupového boje. Předem plánovaný ústup bude velmi řídký a nejčastěji bude třeba ústup provést vzhledem k rychle se vyvinuvší nepříznivé situaci na frontě. Proto bude nutné, aby se velitel divise, jakmile dostane rozkaz pro odchod a k vedení ústupového

boje, rychle rozhodl a co nejdříve doručil své rozhodnutí vykonavatelům. Zvláště důležité je získat co nejvíce denního času na organizaci bojové činnosti zadního voje a k provedení průzkumu v pásmu ústupu divise.

Při organizaci ústupu nebude třeba, aby velitel divise prováděl rekonstrukci, poněvadž terén a nepřítele zná. Případné upřesnění činnosti krycích jednotek na nejdůležitějším směru se může provést při vydávání bojového nařízení tomu veliteli pluku, jehož krycí jednotky budou působit na směru předpokládaného hlavního úderu nepřítele. Proto velitel divise, jakmile si ujasní a zhodnotí situaci, seznámí štáb se svým rozhodnutím.

Zatím co štáb ve zkrácené lhůtě zpracovává návrhy bojových nařízení pro všechny druhy bojového zabezpečení, instruuje velitel divise styčné důstojníky, které pověřil doručením a vyhlášením bojového nařízení pro odchod velitelům útvarů.

Určení styční důstojníci zpravidla zůstanou u útvaru po celou dobu ústupu, aby tam pomáhali organizovat provádění ústupového boje v souladu s rozhodnutím a zámyslem velitele divise.

Použití zbraní hromadného ničení vlastními vojsky při ústupu

Cílem použití atomových zbraní za ústupu bude

- vytvořit příznivé podmínky odpoutání hlavních sil od nepřítele,
- zabezpečit pevné držení mezilehlých obranných čar,
- zpomalit tempo pronásledování nepřítele, a tak získat dostatek času pro plynulý a organizovaný odchod,
- rozdrtit nepřátelské uskupení usilující proniknout na cesty odchodu našich vojsk.

K zabezpečení odpoutání hlavních sil od nepřítele ještě před zahájením ústupu provádějí se údery na ta nepřátelská uskupení, která mohou nejvíce ztěžovat náš plánovitý ústup, nebo na ta uskupení nepřítele, kterých by mohl po zjištění našeho ústupu použít k pronásledování. Během vedení ústupového boje je nejvýhodnější zasazovat nepříteli atomové údery v období, kdy se přibližuje k jednotlivým obranným čarám.

Protože nepřítel bude provádět pronásledování našich odcházejících vojsk podél komunikací na směrech, bude lépe vyhovovat použít atomových pum menších ráží, zvláště pak atomových dělostřeleckých granátů. K ztížení postupu nepřítele, zvláště v terénu, kde jeho pronikání bude omezeno jen na komunikace procházející soutěskami, bude účelné používat předem připravených zakopaných atomových náloží, které budou odpalovány podle vývoje boje.

Bojových radioaktivních látek lze výhodně použít k zamoření soutěsek a prostorů přilehlých k přepravám a mostům.

Chemických otravných látek budou vlastní vojska používat všude, kde to bude účelné, zvláště na komunikacích, ke zpomalení postupu nepřítele. Převahu budou mít látky otravné trvalé, rychle působící, které nejlépe vyhovují pro zdržení a zpomalení postupu nepřítele.

Závěr

Skutečnost, že v případné budoucí válce budou proti sobě stát armády vyzbrojené dokonalejší technikou, než tomu bylo v minulé světové válce, a budou také disponovat značnými zásobami zbraní hromadného ničení, potvrzuje, že budoucí válka bude ještě pohyblivější.

Proto třeba počítat s nutností na některých úsecích fronty provádět ústup jako celkem zákonitý způsob organisované bojové činnosti, jímž si udržujeme volnost jednání, tj. uchování sil před zničením zbraněmi hromadného ničení a k provedení účinných protiopatření v dalším údobí operace.

Ústupový boj k uskutečnění odchodu hlavních sil divise v soudobých podmínkách, zvláště v počátečním období boje, bude běžným zjevem. Schopnost k provedení tohoto manévru bude známkou, že útvary a svazky jsou schopny reagovat na jakoukoli situaci a že jsou schopny provádět manévr i za nejtěžších situací. Manévr právě v počátečním období války, kdy útočník bude chtít masovými údery zbraní hromadného ničení dosáhnout zásadního zvratu v poměru sil a prostředků, bude mít u obránce rozhodující význam pro paralysování úspěchu útočníka.

Mezi rozhodující činitele pro organisaci odchodu a provedení ústupového boje nutno počítat

- rychlé a smělé rozhodování velitelů na základě celkové operační situace a v duchu zámyslu staršího náčelníka, jakož i organizační schopnosti štábu,
- dostatečnou šířku pásma ústupu k získání volnosti manévru, jakož i přípravu opatření proti ohrožení boku odchodové sestavy nepřitelem,
- utajení příprav a pro nepřitele překvapivé zahájení ústupového boje k získání dostatečného časového náskoku k provedení odchodu hlavních sil,
- odpoutání od nepřitele a ústup provádět vždy v těsné taktické součinnosti se sousedy,
- houževnatý, tvrdý a smělý boj krycích prvků, zadních vojáků a bočních odřadů,
- dobrou morální i fyzickou připravenost vojsk, jakož i vysoký technický stav bojové techniky,
- účelné použití zbraní hromadného ničení s cílem zamezit zahájení včasného pronásledování hlavními silami nepřitele,
- zhodnocení sil a prostředků nepřitele a stanovení jeho pravděpodobné činnosti během našeho ústupu pro určení složení, síly a časového plnění úkolu krycími jednotkami, zadními voji a bočními odřady,
- splnitelné stanovení úkolů krycím jednotkám, zadním vojákům a bočním odřadům a reálnou časovou kalkulací celkového odchodu v souladu se zámyslem vedení obranné operace,
- neustálé zabezpečení sjízdnosti odchodových komunikací a vyčlenění odpovídajících sil pro pořádkovou službu,
- dovedné použití dýmu, chemických zbraní, zatarasování všech druhů a zvláště komunikačních objektů,
- organisaci bojového zabezpečení, zvláště proti zbraním hromadného ničení, a zajišťování boků odcházejících útvarů divise,
- včasné, ale utajené oprostění odcházejících vojsk od všeho pro boj nepotřebného, zvláště odsun týlových jednotek a zařízení, jakož i odsun raněných a evakuační materiálu,
- pružné, jednoduché velení vojskům.